

Factsheet arbeidsmarkt

Trends op de Friese arbeidsmarkt

Inleiding

Dit factsheet geeft een beeld van de Friese arbeidsmarkt. De factsheet arbeidsmarkt presenteert de ontwikkelingen aangaande vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Cijfers over de arbeidsmarkt zijn tevens te raadplegen in het [provinciale arbeidsmarktdashboard en werkgelegenheidsdashboard](#).

Laatste wijziging: 18-04-2024

Highlights

- Februari 2024 telde Fryslân 6.900 werkloosheidsuitkeringen. Ten opzichte van februari vorig jaar ligt aantal WW-uitkeringen 11% hoger.
- Het vierde kwartaal van 2023 kende Fryslân een werkloze beroepsbevolking van 3,4%. Net als in het derde kwartaal is de werkloosheid hiermee gelijk aan het landelijk gemiddelde.
- Het vierde kwartaal van 2023 telde Fryslân 11.500 openstaande vacatures.
- Met uitzondering van agrarische en creatieve/taalkundige beroepen is in alle beroepsklassen sprake van een krappe arbeidsmarkt in het vierde kwartaal van 2023. In het vierde kwartaal van 2023 was de spanning op de arbeidsmarkt in Fryslân iets minder groot dan in dezelfde periode in 2022.
- Tussen de peildata 1 april 2022 en 1 april 2023 is het totaal aantal banen in Fryslân met 6.655 toegenomen, goed voor een groei van 2,1%.
- In het onderwijsjaar 2023-2024 tellen de Friese mbo-instellingen 22.550 studenten, een daling van 4,5% ten opzichte van het aantal studenten in het voorgaande onderwijsjaar. Bijna een op de drie Friese mbo- studenten volgt een Zorg en welzijn opleiding.
- Er zijn een aantal signalen en ontwikkelingen die wijzen op een toenemende krapte op de arbeidsmarkt in de komende jaren. O.a. een krimp van de beroepsbevolking en daling mbo-studenten.

Aanbodzijde arbeidsmarkt

Enkele kengetallen aanbodzijde arbeidsmarkt (4^e kwartaal 2023, tenzij anders vermeld):

Beroeps en niet beroepsbevolking:	483.000 (iedereen van 15-75 jaar, exclusief institutionele bevolking)
Beroepsbevolking:	360.000 (werkzaam/werkloos en direct beschikbaar)
waarvan werkzaam:	348.000
waarvan werkloos:	12.000
Werkloosheidspercentage:	3,4% (NL: 3,4%)
Niet beroepsbevolking:	124.000
Bruto arbeidsparticipatie:	74,4% (NL: 75,9%)
Werkzoekenden zonder werk UWV:	27.635 (november 2023)
Aantal WW-uitkeringen:	6.905 (februari 2023)
Aantal bijstandsuitkeringen:	15.120 (oktober 2023)

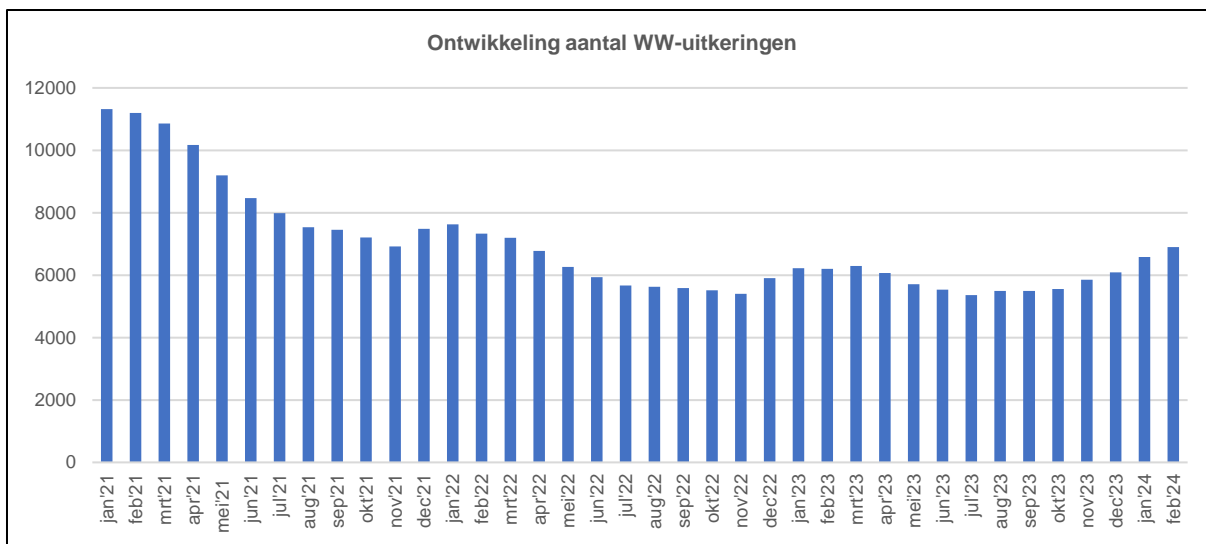
Bron: CBS/UWV

Vrijwel iedere inwoner van 15-75 jaar wordt tot de potentiële beroepsbevolking gerekend¹. In Fryslân gaat het in het vierde kwartaal van 2023 om afgerond 483.000 inwoners. Tot de beroepsbevolking worden alle personen van 15-75 jaar oud gerekend die betaald werk hebben of die geen betaald werk hebben, maar recent naar werk hebben gezocht en daarvoor ook direct beschikbaar zijn. Volgens het CBS telt de Friese beroepsbevolking in het vierde kwartaal 360.000 werkzame personen en 12.000 werklozen die direct beschikbaar zijn. Er blijven 123.000 mensen in die leeftijdsgroep over die niet werken en niet direct op zoek zijn naar werk. Dit maakt dat de bruto arbeidsparticipatie in Fryslân 74,4% bedraagt. De participatie in Fryslân ligt hiermee iets lager dan het landelijk gemiddelde van 75,9%.

Belangrijke parameters voor de aanbodkant op de arbeidsmarkt zijn de werkloze beroepsbevolking en het aantal WW-uitkeringen. Het aantal werklozen ligt hoger dan het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering, dit komt omdat niet iedereen recht heeft op een WW-uitkering en deze niet oneindig is.

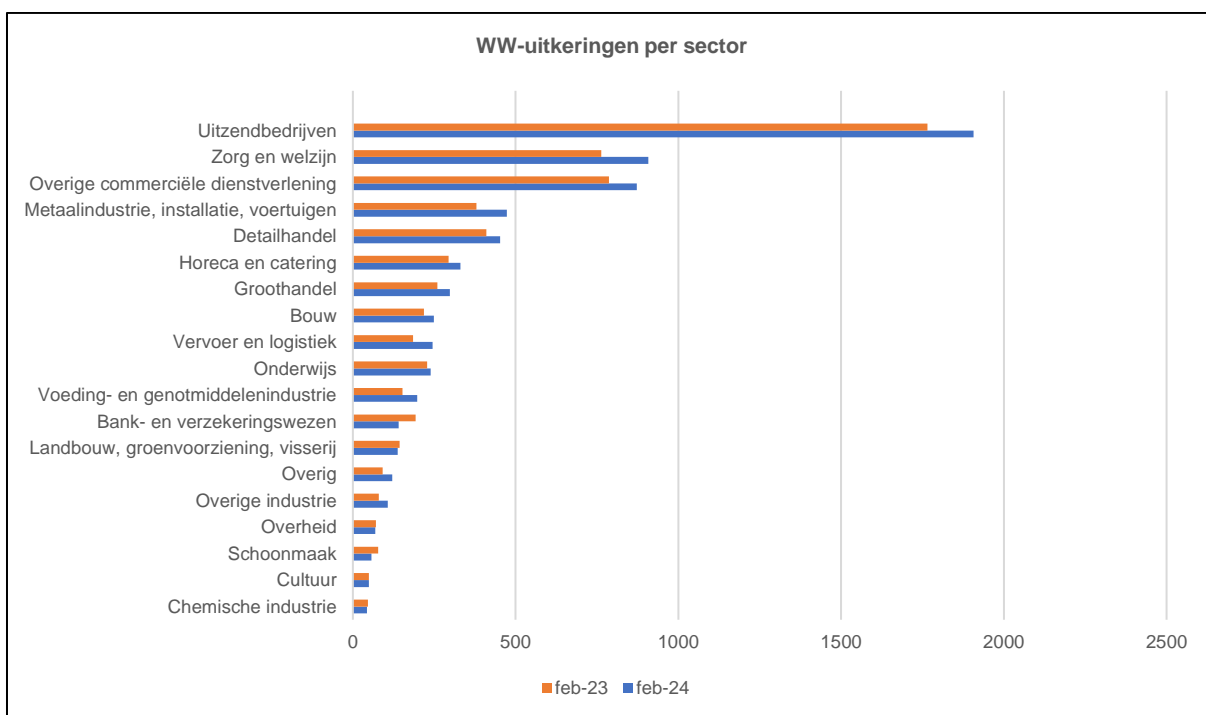
---

¹ Vanaf 2022 publiceert het CBS cijfers over de beroepsbevolking op basis van een nieuwe meetmethode. Met de nieuwe methode worden zowel werklozen als werkenden beter in beeld gebracht. Dat heeft geleid tot een toename in beide groepen. Het CBS heeft de meerjarige reeks vanaf 2013 aangepast aan de nieuwe methode.

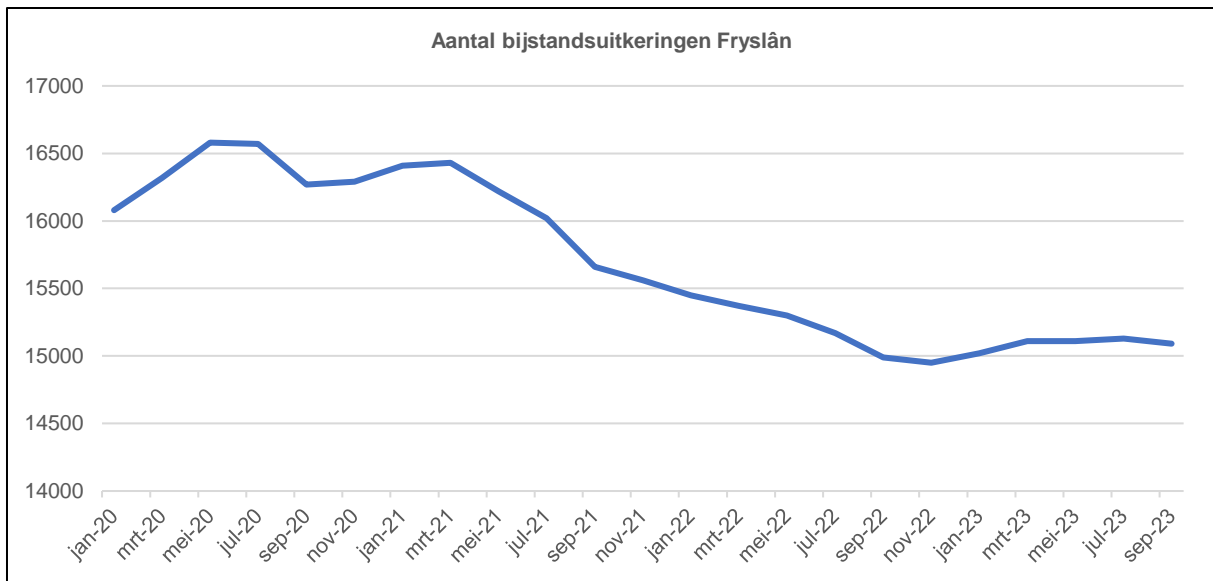

Bron: UWV

Februari 2024 telde Fryslân 6.900 werkloosheidsuitkeringen. Ten opzichte van februari vorig jaar ligt aantal WW-uitkeringen 11% hoger. Landelijk lag het aantal WW-uitkeringen in februari 12,9% hoger t.o.v. vorig jaar. De WW-werkloosheid is een stuk lager dan begin 2021, toen Covid19 Nederland in zijn greep had. Rond de jaarwisseling ligt het aantal uitkeringen structureel wat hoger.

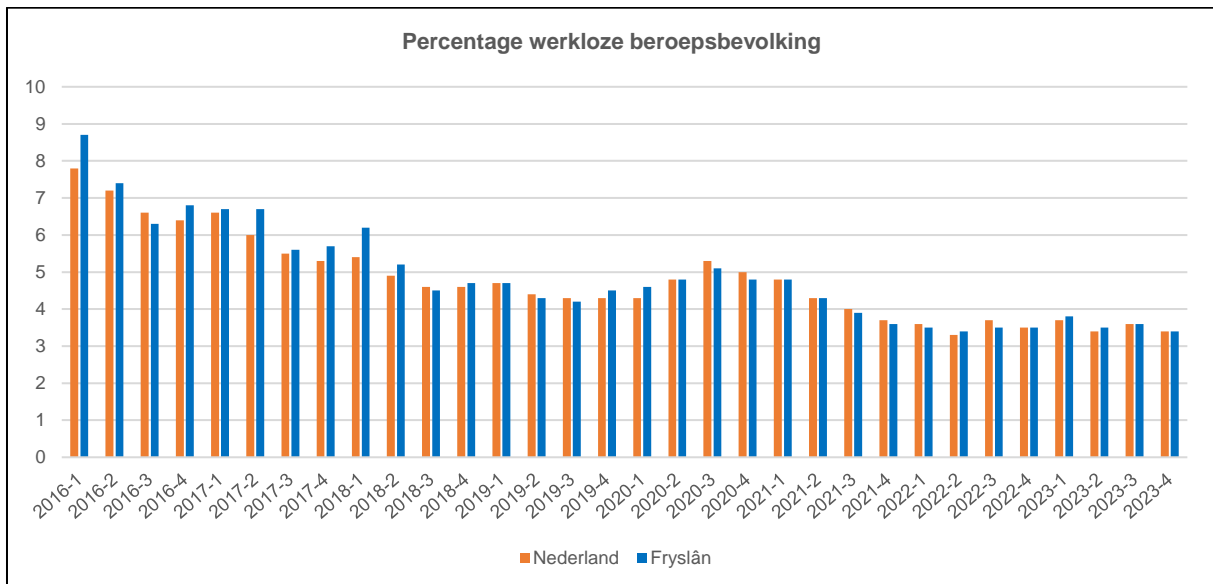

Gelet op het aantal uitkeringen per sector dan telt de uitzendbranche de meeste WW-uitkeringen, gevolgd door de sectoren zorg- en welzijn en overige commerciële dienstverlening. De meeste sectoren telden in februari dit jaar wat meer uitkeringen dan een jaar geleden.

Bron: CBS

In de periode 2012-2017 nam het aantal bijstandsuitkeringen jaarlijks toe tot een totaal van 18.600 in 2017. Na 2017 is er sprake van een dalende trend in het aantal bijstandsuitkeringen. Sinds de zomer van 2022 schommelt het aantal rond de 15.000. Het meest recente aantal dateert van september 2023 en bedraagt 15.090 uitkeringen. Ten opzichte van september 2022 zijn dat 100 bijstandsuitkeringen meer.

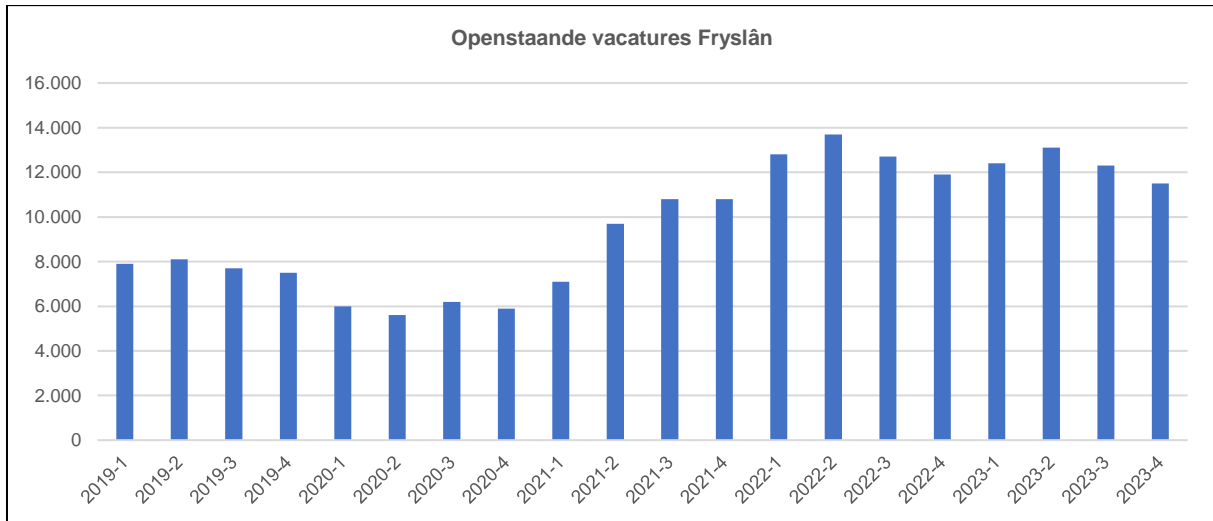

Bron: CBS

Het vierde kwartaal van 2023 kende Fryslân een werkloze beroepsbevolking van 3,4%. Net als in het derde kwartaal is de werkloosheid hiermee gelijk aan het landelijk gemiddelde. De werkloosheid is hiermee een fractie gedaald ten opzichte van de 3,5% in het laatste kwartaal van 2022. Ter vergelijking: eind 2016 was er nog sprake van een werkloosheid van 6,8%.

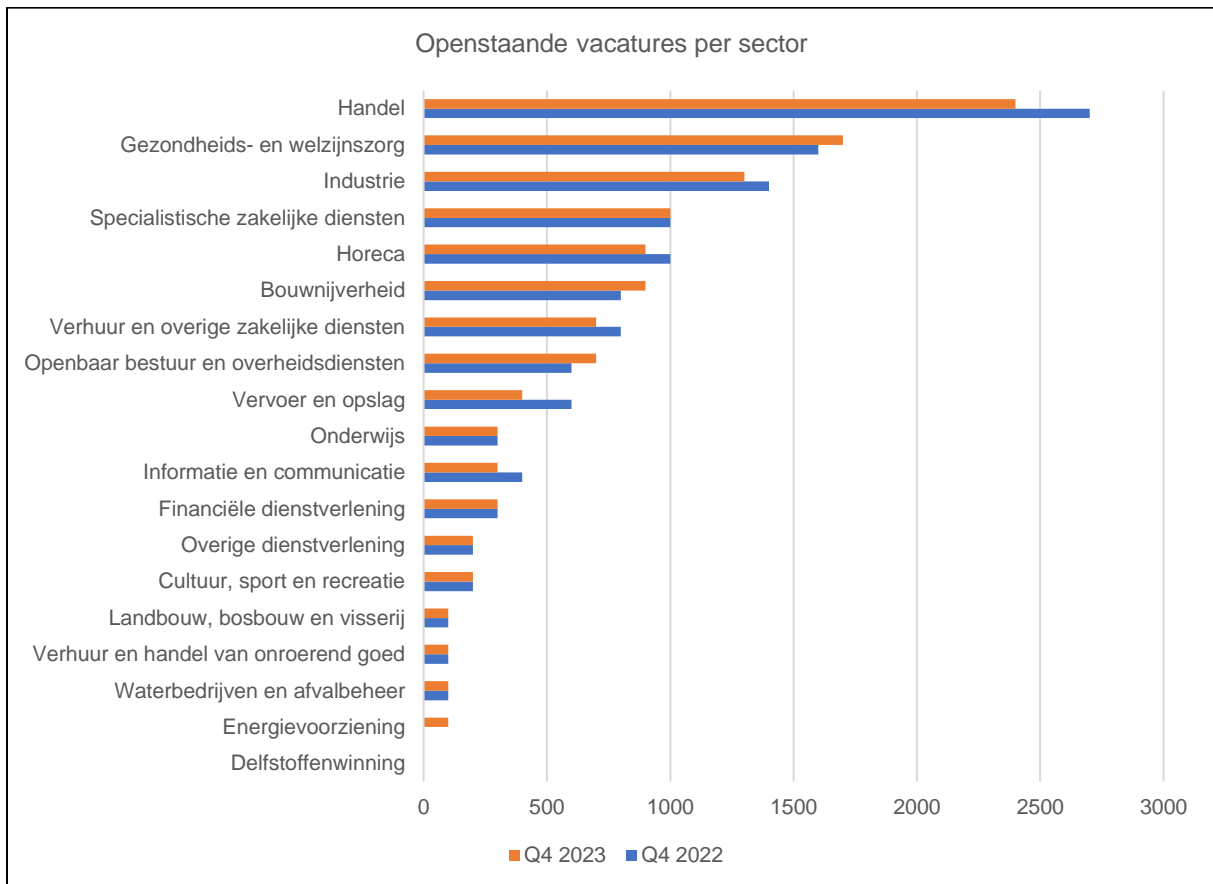
Vraagzijde arbeidsmarkt

De vraagzijde van de arbeidsmarkt wordt gemeten in het aantal openstaande vacatures.

Bron: CBS

Het vierde kwartaal van 2023 telde Fryslân 11.500 openstaande vacatures. Voor de coronacrisis lag de vraag rond de 8.000 vacatures, gedurende de coronacrisis daalde deze tot onder 6.000 vacatures. Sinds 2021 is de vraag naar arbeid fors toegenomen. In 2022 en 2023 schommelde de vraag naar arbeid gemeten in openstaande vacatures rond de 12.000.

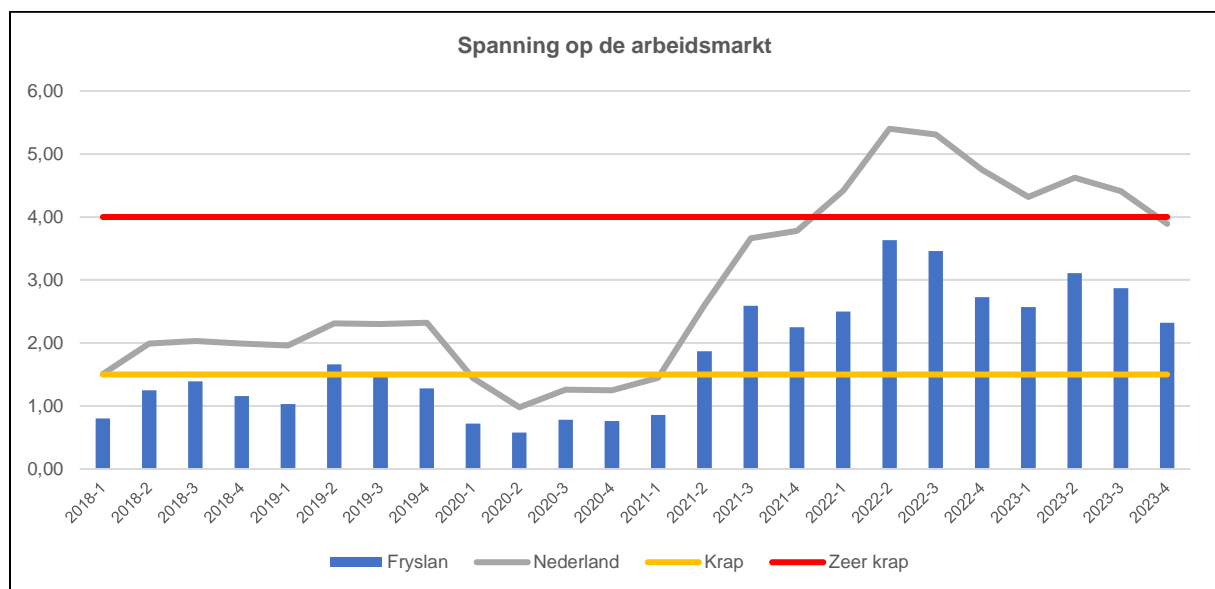
Bron: CBS

Met een totaal van 2.400 zijn de meeste vacatures zijn te vinden in de handelssector. Ook in de zorg (1.700) en industrie (1.300) stonden ruim duizend vacatures open. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2022 is in een aantal sectoren sprake van een lichte daling van het aantal vacatures.

Ondanks een iets afnemende spanning op de arbeidsmarkt hebben werkgevers nog steeds moeite om vacatures te vervullen. In 2023 was landelijk 53% van de ontstane vacatures moeilijk vervulbaar, tegenover 58% in 2022. Dat blijkt uit een [landelijk UWV onderzoek](#) (januari 2024) onder ruim 4.000 werkgevers. Van de werkgevers met moeilijk vervulbare vacatures meldt 86% dat ze te weinig reacties krijgen op vacatures. Daarnaast zijn vacatures volgens 59% van deze werkgevers moeilijk vervulbaar omdat sollicitanten niet over de juiste vaardigheden beschikken. Een meerderheid van de werkgevers (61%) verwacht dat de wervingsproblemen in 2024 hetzelfde blijven. Een kwart (24%) verwacht zelfs dat het moeilijker wordt om vacatures te vervullen. Slechts 15% van de werkgevers verwacht minder wervingsproblemen.

Vraag versus aanbod (spanning op de arbeidsmarkt)

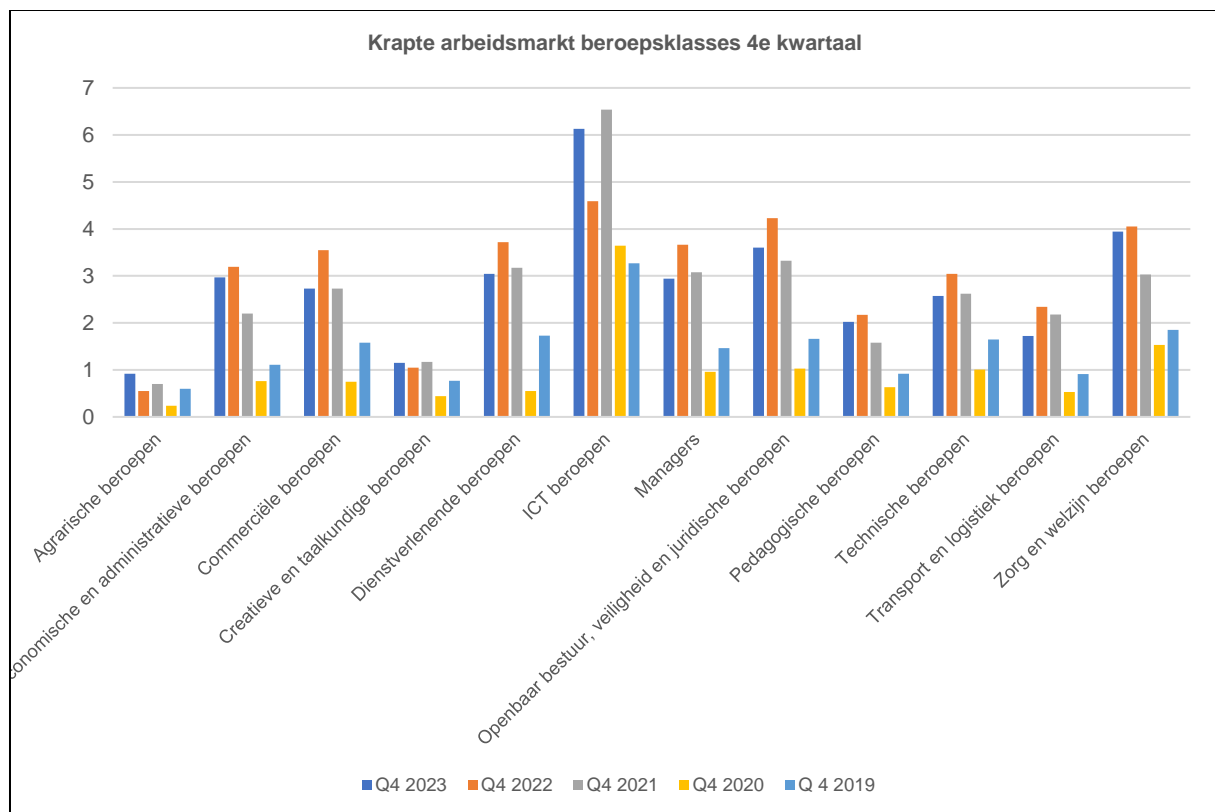
Op basis van het aantal openstaande vacatures en kortlopende WW-uitkeringen, berekent het UWV de spanningsindicator. Hoe hoger de spanningswaarde hoe lastiger het voor werkgevers is vacatures in te vullen. Bij een lage spanning is er sprake van een ruime arbeidsmarkt, er zijn weinig vacatures in verhouding tot werkzoekenden. Bij een krappe arbeidsmarkt zijn er juist veel vacatures in verhouding tot het aantal werkzoekenden.

Bron: UWV

De totale Friese arbeidsmarkt is sinds begin 2021 als krap te typeren. Halverwege 2022 naderde de Friese arbeidsmarkt de grens van een 'zeer krappe arbeidsmarkt'. Sindsdien is de krapte iets afgenomen, maar nog steeds groot. In het vierde kwartaal van 2023 was de spanning op de arbeidsmarkt in Fryslân iets minder groot dan in dezelfde periode in 2022. Dit is het gevolg van een wat kleiner aantal openstaande vacatures en een iets grotere groep mensen met een kortdurende WW-uitkering.

In Fryslân is er al twee jaar onafgebroken sprake is van een krappe arbeidsmarkt. De krapte op de landelijke arbeidsmarkt is na een periode van ‘zeer krap’ eind 2023 afgenomen tot net onder de grens van een ‘zeer krappe’ arbeidsmarkt. Als gevolg van corona was de vraag naar arbeid in 2020 wat minder groot, waardoor de spanning tijdelijk minder groot was. Vanaf 2021 is de vraag naar arbeid fors toegenomen. In het vierde kwartaal van 2023 bedroeg de spanning op de Friese arbeidsmarkt 2,3. Dit houdt in dat voor iedere kortdurend (minder dan een half jaar) werkzoekende ruim 2 vacatures open stonden.

Bron: UWV

Met uitzondering van agrarische en creatieve/taalkundige beroepen is in alle beroepsklassen sprake van een krappe arbeidsmarkt in het laatste kwartaal van 2023. Seizoensgebondenheid van de agrarische sector maakt dat hier in de winter weinig vraag naar arbeid is, terwijl in het tweede en derde kwartaal ook in deze sector sprake is van krapte. Voor ICT beroepen is de arbeidsmarkt als zeer krap getypeerd. De krapte in de ICT-sector lag eind 2023 ook hoger dan een jaar eerder, terwijl in vrijwel alle sectoren de krapte gelijk is gebleven of iets is afgenomen. In alle beroepsklassen was de arbeidsmarkt gedurende de coronacrisis in 2020 een stuk ruimer. In vergelijking met de arbeidsmarkt voor corona is in alle beroepsklassen de spanning op de arbeidsmarkt toegenomen. De toenemende krapte in 2021 en 2022 wordt voor de meeste beroepsklassen gevolgd door lichte afname in 2023.

Voor alle beroepsklassen geldt dat de landelijke krapte wat hoger is dan in Fryslân. De arbeidsmarkt is ingedeeld in beroepsklassen en daaronder weer in beroepsgroepen.

Onderstaande tabel toont de beroepsgroepen in Fryslân waarin sprake is van een zeer krappe arbeidsmarkt. In aflopende volgorde van de omvang van krapte.

Tabel: Friese beroepsgroepen met een zeer krappe arbeidsmarkt (4^e kwartaal 2023)

Beroepsgroep	Typering	Spanning
Automonteurs	zeer krap	15,29
Productieleiders industrie en bouw	zeer krap	13,02
Gespecialiseerd verpleegkundigen	zeer krap	12,14
Machinemonteurs	zeer krap	10,99
Artsen	zeer krap	10,95
Managers ICT	zeer krap	10,92
Juristen	zeer krap	10,48
Psychologen en sociologen	zeer krap	9,84
Accountants	zeer krap	9,63
Elektrotechnisch ingenieurs	zeer krap	9,54
Ingenieurs (geen elektrotechniek)	zeer krap	8,57
Boekhouders	zeer krap	8,22
Loodgieters en pijpfitters	zeer krap	7,19
Software- en applicatieontwikkelaars	zeer krap	7,10
Beleidsadviseurs	zeer krap	6,84
Databank- en netwerkspecialisten	zeer krap	6,74
Productcontroleurs	zeer krap	6,60
Verpleegkundigen (mbo)	zeer krap	6,53
Elektriciens en electronicamonteurs	zeer krap	6,43
Financieel specialisten en economen	zeer krap	6,14
Technici bouwkunde en natuur	zeer krap	6,02
Transportplanners en logistiek medewerkers	zeer krap	5,68
Fysiotherapeuten	zeer krap	5,56
Managers zorginstellingen	zeer krap	5,52
Managers detail- en groothandel	zeer krap	5,25
Managers productie	zeer krap	5,24
Medisch vakspecialisten	zeer krap	5,03
Verzorgenden	zeer krap	4,21
Bouwarbeiders afbouw	zeer krap	4,20
Specialisten personeels- en loopbaanontwikkeling	zeer krap	4,12
Biologen en natuurwetenschappers	zeer krap	4,02

Bron: UWV

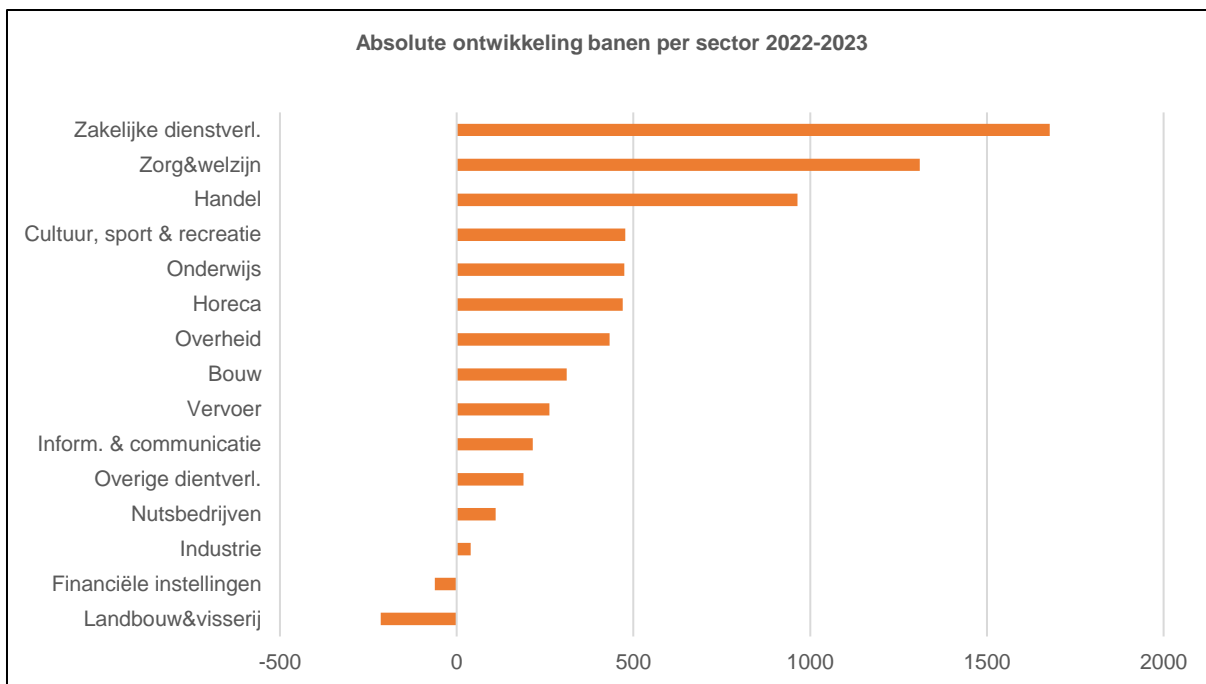
Volgens het UWV blijven veel vacatures onvervuld omdat werkzoekenden niet altijd over de benodigde opleiding, kennis en ervaring beschikken. Het onderwijs en de arbeidsmarkt sluiten niet altijd goed op elkaar aan. Zo kiezen studenten soms voor opleidingsrichtingen waar minder vraag naar is. Daarnaast verandert de vraag van werkgevers door technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. In deze snel veranderende samenleving is het belangrijk dat mensen zich een leven lang ontwikkelen, om goed inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt.

Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt vindt niet iedereen even makkelijk werk. Hiervoor zijn diverse redenen te noemen, bijvoorbeeld een aandoening, ziekte of handicap. Ook beschikken werkzoekenden niet altijd over de basisvaardigheden waar werkgevers om vragen. Zij hebben moeite met lezen en/of schrijven, of missen belangrijke digitale vaardigheden. Ook zijn sommige mensen terughoudend om (meer) te gaan werken. Door verlies van toeslagen of andere inkomensondersteuning verwachten zij er financieel niet of weinig op vooruit te gaan. Bijvoorbeeld door verlies van toeslagen of andere ondersteuningsregelingen.

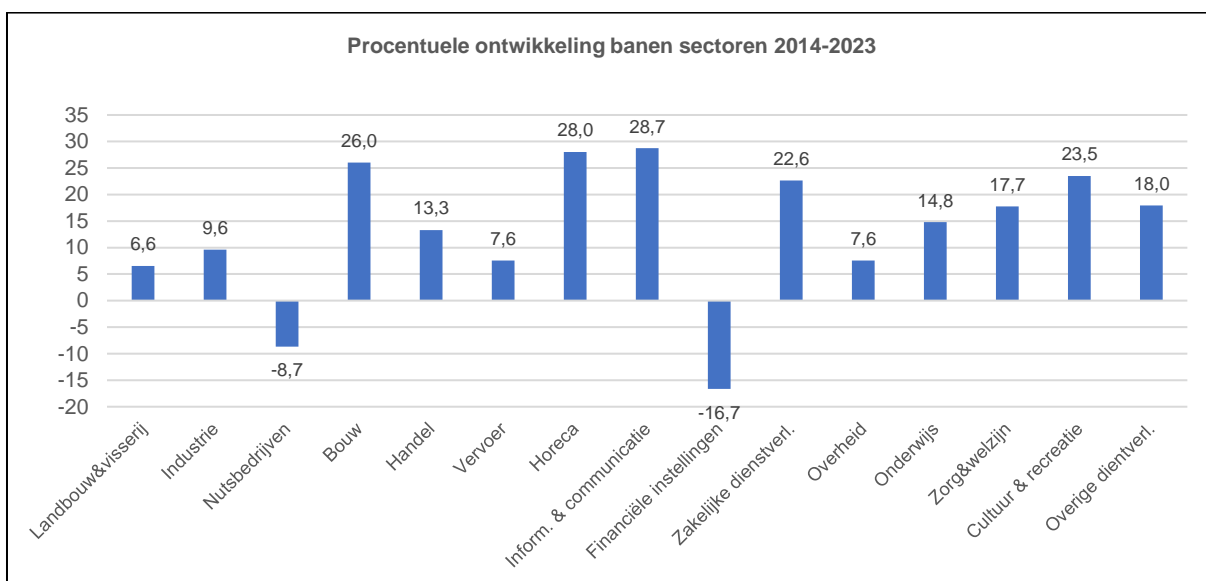
Werkgelegenheid

De Friese werkgelegenheid wordt uitgebreid beschreven in de [factsheet Werkgelegenheid](#). Kort samengevat:

- Tussen de peildata 1 april 2022 en 1 april 2023 is het totaal aantal banen in Fryslân met 6.655 toegenomen, goed voor een groei van 2,1%.
- De banengroei komt voor een groot deel voor rekening van een toename van zelfstandigen. Fryslân telde in 2023 3.645 zelfstandigen meer dan in 2022.
- April 2022 telde Fryslân in totaal 327.960 banen. De provincie telde niet eerder zoveel werkgelegenheid.
- De werkgelegenheid nam in de meeste sectoren toe. De zakelijke dienstverlening kent tussen april 2022 en april 2023 de grootste absolute groei met een toename van 1.680 banen (+4,3%). De sectoren zorg & welzijn en handel volgen met een groei van respectievelijk 1.310 (+2,2%) en 965 (+1,8%) banen. Het aantal banen in de financiële(-0,9%)- en landbouwsector (-1,4%) nam in 2023 wat af.
- In alle Friese gemeenten is de werkgelegenheid tussen 2022 en 2023 toegenomen. In de gemeente Leeuwarden is de absolute groei van banen met bijna tweeduizend (+2,5%) het sterkst.
- In de afgelopen 10 jaar groeide de Friese werkgelegenheid met 14,9%. Met een groei van ruim 25% is relatief gezien de werkgelegenheidsgroei het sterkst in de bouw, horeca en ICT. In absolute aantallen groeide het aantal zorg en welzijn banen het sterkst.

Bron: LISA werkgelegenheidsregister, provincie Fryslân 2023

Bron: LISA werkgelegenheidsregister, provincie Fryslân 2023

Onderwijs en talent

Het onderwijs bepaald voor een groot deel het komende aanbod op de arbeidsmarkt. In het onderwijsjaar 2023-2024 tellen de Friese mbo-instellingen 22.550 studenten, een daling van 4,5% ten opzichte van het aantal studenten in het voorgaande onderwijsjaar. In vergelijking met 5 jaar geleden telt het Friese mbo 2.410 studenten minder, goed voor een daling van bijna tien procent. Landelijk tellen de mbo-instellingen met een groei van 6,8% juist meer studenten dan 5 jaar terug.

Tabel: Friese mbo studenten per mbo-hoofdgroep (voorheen mbo-domein)

Mbo-hoofdgroep	2019-2020	2023-2024	groei abs.	groei %	groei % NL
Afbouw, hout en onderhoud	370	340	-30	-8,1	-2,6
Ambacht, laboratorium en gezondheidstechniek	400	350	-50	-12,5	18,6
Bouw en infra	810	890	80	9,9	-6,2
Economie en administratie	1.910	1.300	-610	-31,9	26,9
Handel en ondernemerschap	1.660	1.520	-140	-8,4	17,7
Horeca en bakkerij	1.130	1.090	-40	-3,5	16,4
Informatie en communicatietechnologie	1.010	850	-160	-15,8	13,0
Media en vormgeving	1.140	980	-160	-14,0	10,7
Mobiliteit en voertuigen	760	720	-40	-5,3	7,1
Techniek en procesindustrie	2.040	1.680	-360	-17,6	7,9
Toerisme en recreatie	490	300	-190	-38,8	78,0
Transport, scheepvaart en logistiek	870	920	50	5,7	25,3
Uiterlijke verzorging	530	500	-30	-5,7	7,2
Veiligheid en sport	1.430	1.400	-30	-2,1	-7,1
Voedsel, natuur en leefomgeving	1.470	2.130	660	44,9	-35,2
Zorg en welzijn	7.760	7.010	-750	-9,7	-1,8
niet toegedeeld aan opleidingsdomein (entreeopleiding)	1.180	580	-600	-50,8	140,5
Totaal	24.960	22.550	-2.410	-9,7	6,8

Bron: CBS/DUO

De mbo hoofdgroep Zorg en welzijn telt met afstand de grootste groep studenten binnen het Friese mbo. Bijna een op de drie Friese mbo-studenten volgt een zorg en welzijn opleiding. Ten opzichte van 2019 is dit aantal wel met 9,7% afgenomen. In het huidige onderwijsjaar telt Fryslân 1.680 mbo-studenten met een technische opleiding. Dit zijn er 360 minder dan vijf jaar terug. Enkel in de mbo-groepen bouw, transport en voedsel/natuur/leefomgeving is een stijging van het aantal mbo-studenten te zien. Bij die laatste groep speelt mee dat hier nu een deel van de in 2019 niet toegedeelde studenten wordt meegeteld. De mbo-groepen economie/administratie en toerisme/recreatie zijn relatief het sterkst gedaald in aantal studenten.

De basisprognose van DUO aangaande het aantal mbo-studenten geeft een daling van ruim 11 procent aan mbo'ers op de Friese instellingen in de komende 10 jaar.

Tabel: aantal inschrijvingen per sector Friese HBO instellingen 2019 en 2023

HBO sector	2019	2023	groei abs.	groei %
Agro en food	2.345	2.431	86	3,7
Bètatechniek	3.258	3.244	-14	-0,4
Economie	10.225	10.440	215	2,1
Gezondheidszorg	1.232	1.292	60	4,9
Kunst	390	299	-91	-23,3
Onderwijs	3.120	2.804	-316	-10,1
Sociale studies	1.925	1.660	-265	-13,8
Totaal	22.495	22.170	-325	-1,4

Bron: Vereniging Hogescholen

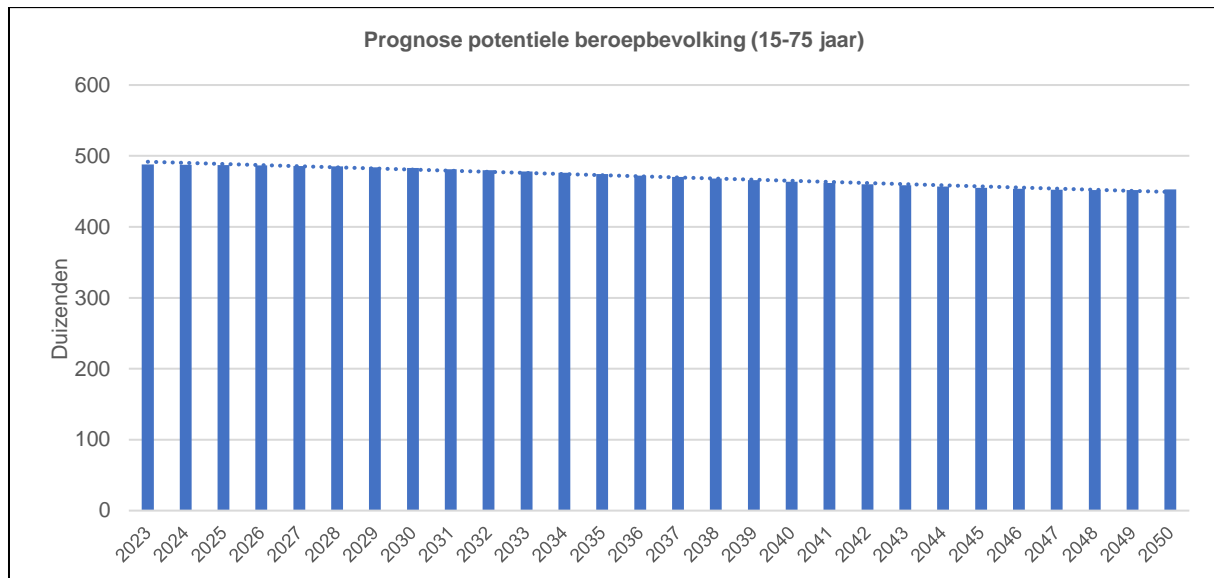
De Friese hbo-instellingen telden in het huidige onderwijsjaar 22.170 inschrijvingen. Ten opzichte van 2019 is het aantal inschrijvingen met 1,4% afgenomen.

Fryslân telt de meeste hbo-studenten in de economische sector. In vergelijking met het aantal inschrijvingen vijf jaar terug is het aantal studenten in de sectoren agrofood, economie en gezondheidszorg toegenomen. Binnen de sectoren kunst, onderwijs en sociale studies is sprake van een afname van studenten. Het aantal studenten met een Bèta technische studie is vrijwel gelijk aan 2019.

In 2023 heeft de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) onderzocht hoe inwoners van Fryslân transitieën doormaken op de arbeidsmarkt en de uitkomsten hiervan gepubliceerd in de [Talentmonitor Fryslân](#). Het onderzoek laat twee patronen op de arbeidsmarkt zien. Ten eerste blijven Friezen hun provincie over het algemeen trouw: mensen die hier opgroeien wonen veelal ook later in Fryslân en vinden ook werk in de provincie, ofwel in het Noorden. Deze 'stayrate' ligt voor veel Friese gemeenten ook hoger dan het landelijk gemiddelde (zie hier voor een kaartje met alle Nederlandse gemeenten). Als we die stayrates uitsplitsen naar opleidingsniveau, geslacht en opgroeiemeente, zien we wel aan aantal interessante verschillen. Zo ligt de stayrate het hoogst in Leeuwarden, Ameland en Súdwest-Fryslân en het laagst op Schiermonnikoog en Vlieland, gevolgd door Opsterland en Harlingen. Personen met een middelbare opleiding zijn meer geneigd te blijven dan te vertrekken uit hun opgroeiemeente en vrouwen vertrekken iets vaker dan mannen. Ten tweede zien we dat de Friese arbeidsmarkt vooral gestoeld is op werk in de industrie, groot- en detailhandel en zorg. We zien dan ook dat de in Fryslân opgegroeide personen die werk vinden in Fryslân (of het Noorden) dat doen in een van die sectoren. Mbo'ers blijven bovengemiddeld vaak in Fryslân wonen en vooral zij vinden in deze sectoren werk in Fryslân/het Noorden. De pendel tussen Fryslân en de rest van Nederland speelt hier ook nog een rol: de pendel van Fryslân naar andere regio's is groter dan de pendel uit andere regio's naar Fryslân. Dat komt vooral door de aantrekkingskracht van Groningen en Noord-Holland.

De arbeidsmarkt in een blik vooruit

De verwachting is dat de krapte op de arbeidsmarkt de komende jaren zal aanhouden. De komende decennia hebben we te maken met de ontwikkeling waarin de bevolking vergrijsst, ontgroent en de potentiële beroepsbevolking in zijn totaliteit zal krimpen. Ook hebben enkele sectoren de komende jaren te maken met een grote vervangingsvraag.

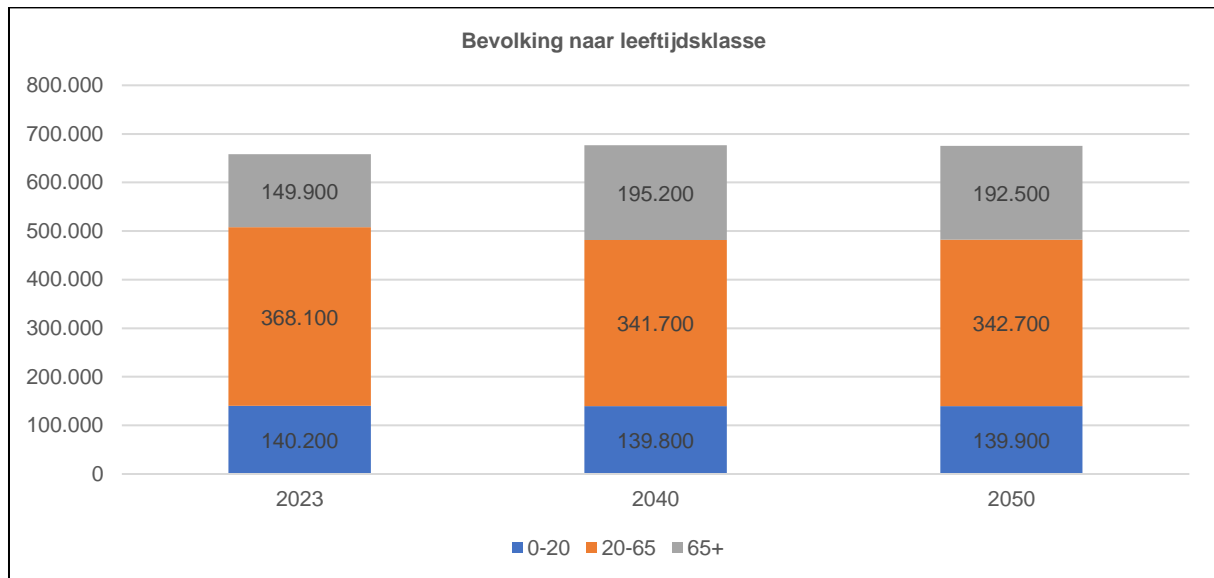

Bron: Friese bevolkingsprognose 2023, provincie Fryslân

Bovenstaande grafiek gaat uit van de eigen [provinciale bevolkingsprognose uit 2023](#). Als gevolg van de verhoogde verwachtingen voor migratiesaldi (buitenlands en binnenlands) en als gevolg van meer geboortes, zal het inwonertal van de provincie komende jaren nog wat blijven groeien. Tot circa 2030 zien we een jaarlijks groei van 1.300 personen waarna een daling ingezet gaat worden tot 0 personen in 2043. In totaal zal de Friese populatie daarmee nog groeien met ongeveer 19 duizend personen tot ruim 677 duizend inwoners in 2043. In deze periode compenseert de instroom van migranten de verwachte negatieve natuurlijke aanwas. Na 2043 wordt het sterfteoverschot echter groter dan het migratiesaldo en zal Fryslân dus structureel gaan afnemen. In 2050 zal het aantal inwoners dan naar verwachting weer afgenomen zijn tot 675 duizend.

De potentiële beroepsbevolking zal daarentegen al vanaf dit jaar gaan afnemen. Er is geen eenduidig vastgestelde definitie van de potentiële beroepsbevolking. Gevolg is dat de leeftijdsgrenzen die hiervoor gehanteerd worden variëren tussen de 15- en 75 jaar. Vaak wordt er gekeken naar een smalle definitie van 20 tot 65 jaar. Gezien het feit dat de pensioenleeftijd op 67 jaar zit en ouderen boven de 65 nog arbeidspotentieel zijn wordt in deze factsheet gekeken naar de brede scoop van totale potentiële beroepsbevolking van 15 tot 75 jaar. Hierbij ook opgemerkt dat met name in de horeca en detailhandel de groep 15-20 jarigen al goed vertegenwoordigd is. Het aantal 15 tot 75 jarigen zal naar verwachting tussen 2023 (basisjaar prognose) en 2050 met 7,2% afnemen. In 2050 telt de potentiële beroepsbevolking ruim 35.000 personen minder. Als gevolg van de toegenomen migratie gaat de huidige prognose uit van afvlakking van daling en zelfs lichte groei van 15-75 jarigen na 2047.

Migratie werkt remmend op de krimp van de beroepsbevolking en kan zodoende positief bijdragen aan de krapte op de arbeidsmarkt. De toenemende krapte op de arbeidsmarkt kan een groeiende vraag naar arbeidsmigranten als gevolg hebben. Al spelen zaken als vergunningen en huisvesting hierin ook een grote rol. Sowieso moet bij een prognose vermeld worden dat actuele trends en inzichten worden doorgerekend naar de toekomst. Hoe kleiner de geselecteerde groep is en hoe verder naar de toekomst gekeken wordt, hoe groter de onzekerheid van de prognose wordt. Het is een momentopname, welke geregeld herzien wordt op basis van nieuwe ontwikkelingen.

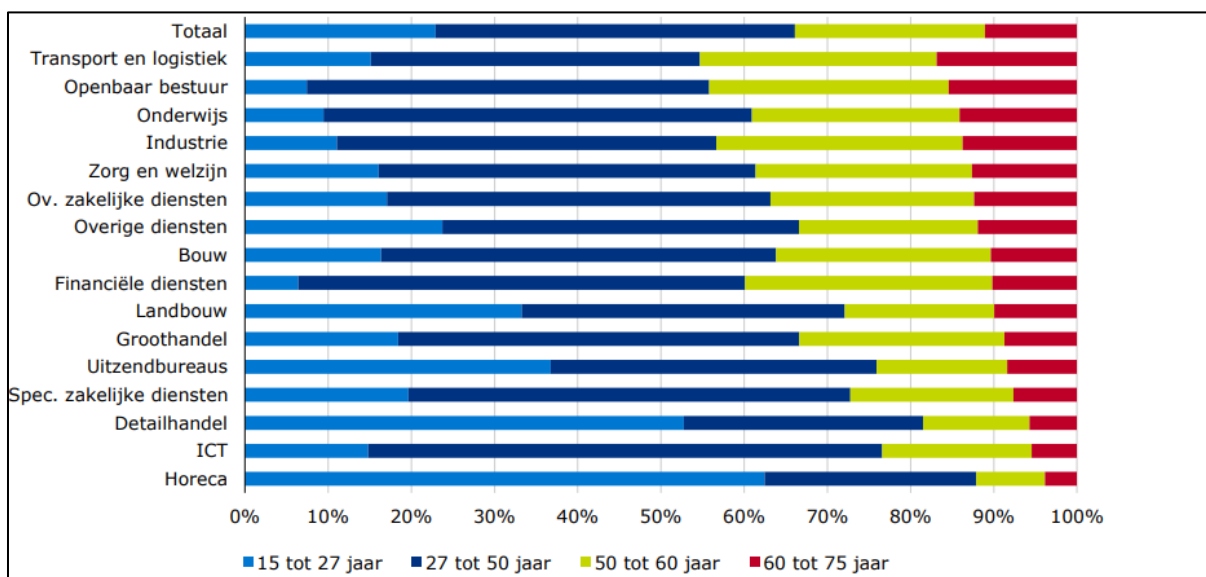

Bron: Friese bevolkingsprognose 2023, provincie Fryslân

Tegelijkertijd met de afname van de potentiële beroepsbevolking neemt de zogeheten demografische druk toe. Dit is de verhouding tussen jongeren tot 20 jaar en 65 plussers ten opzichte van de groep 20-65 jarigen. Binnen deze groep is het aantal werkenden het grootst. Jongeren onder de 20 volgen vaak nog een opleiding en vanaf 65 jaar is een grote groep niet meer actief op de arbeidsmarkt. Tot 2040 is een lichte afname van het aantal jongeren te zien. Het aantal 20-65 jarigen neemt naar verwachting met 26.400 (-7%) af, terwijl het aantal 65 plussers met 45.300 (+30%) zal stijgen. Mede door de toegenomen migratie daalt het aantal 20-65 jarigen in de periode 2040-2050 niet verder, maar wordt een lichte groei verwacht. Hierbij vermeld dat dit veroorzaakt wordt door een groei van 45-65 jarigen en een daling van 20-45 jarigen.

Landelijke prognosecijfers van de potentiële beroepsbevolking (CBS/PBL) tonen een beeld van een krimpende beroepsbevolking in het noorden, de oostgrens en zuidoosten van Nederland. Groei wordt verwacht in de regio's in de Randstad, Flevoland, op de Veluwe en in en rond Eindhoven.

Leeftijdsofbouw werknemers naar sector december 2022

Bron: UWV

Bovenstaande figuur toont de leeftijdsverdeling op de arbeidsmarkt naar sector. Deze gegevens zijn afkomstig uit de jaarrapportage [Regio in beeld va het UWV](#). In de horeca en detailhandel is ruim de helft van de werkzame personen jonger dan 27 jaar. Ook in de landbouw en bij uitzendbureaus zijn relatief veel jongeren werkzaam. Het UWV telt 30.900 werknemers van 60 jaar of ouder en deze zullen in de nabije toekomst geleidelijk de arbeidsmarkt verlaten. In Fryslân werkt ruim de helft van alle werknemers van 60-plus in een van de sectoren zorg & welzijn, industrie, openbaar bestuur en onderwijs. Vergrijzing kan ook kleine sectoren voor een forse uitdaging stellen. In transport & logistiek is het aandeel 60-plussers het hoogst. Behalve de 60-plussers telt Fryslân ook 63.800 werknemers tussen de 50 en 60 jaar. Zij verlaten de arbeidsmarkt in de verdere toekomst.

Demografische factoren zijn niet allesbepalend voor de omvang van het arbeidsaanbod. Er zijn verschillende oplossingen die invloed kunnen uitoefenen op het arbeidsaanbod en de veranderende verhouding tussen werkenden en AOW-gerechtigden.

Daarbij kan breed gedacht worden, bijvoorbeeld op het gebied van nieuw talent aanboren, werk anders organiseren en behoud van mensen op de arbeidsmarkt. Het UWV geeft in haar publicatie [‘Meer doen met minder mensen’](#) voorbeelden van mogelijke oplossingen:

Bevordering van de arbeidsparticipatie. De arbeidsparticipatie is hoog in Nederland, deels doordat mensen steeds langer doorwerken. Toch zijn er nog groepen waar misschien winst te behalen is. Zoals bij vrouwen, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een arbeidsbeperking. De groep statushouders wordt ook steeds meer gezien als belangrijke bron voor de arbeidsmarkt. Het CBS volgt periodiek de maatschappelijke positie van statushouders die in 2015 een verblijfsvergunning hebben gekregen. De meest recente publicatie van deze cohortstudie CBS 2022 Asiel en Integratie is gepubliceerd op 15 april 2022. Uit de CBS-studie blijkt dat na 78 maanden 45 procent van alle 18- tot 65-jarige statushouders een baan heeft. Ruim de helft van de statushouders heeft geen baan. Ook de inzetbaarheid van

arbeidsmigranten op de langere termijn kan een kans zijn. Een verhoogde arbeidsparticipatie kan resulteren in een stijging van het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking. Hogere arbeidsparticipatie is niet vanzelfsprekend en vergt wel investeringen op het gebied van bijvoorbeeld scholing, inclusiviteit, begeleiding en/of beschikbare kinderopvang. Ter illustratie: om de huidige beroepsbevolking op peil te houden zou in theorie de arbeidsparticipatie moeten stijgen van 75% nu naar 85% in 2050.

Langer doorwerken gebeurt ook steeds vaker. Zo kunnen 65-plussers óók een deel van de oplossing zijn. UWV schreef hierover in het artikel [65-plussers als oplossing voor personeelstekorten](#).

Verhogen arbeidsproductiviteit door werk anders te organiseren, bijvoorbeeld door middel van innovatie, automatisering en digitalisering.

Mogelijk maken van (tijdelijk) deeltijdwerken of hybride werken om mantelzorg en werktaken te kunnen combineren.

Bewust omgaan met diverse generaties. Verschillende generaties hebben verschillende behoeften. Dat geldt zeker ook voor jongeren. UWV schreef hierover in het artikel [9 tips om jongeren te vinden en binden](#).

Vervulling van maatschappelijke taken. Het stijgend aandeel ouderen biedt mogelijkheden voor vrijwilligers die maatschappelijke functies kunnen vervullen. Veel maatschappelijke organisaties en verenigingen (zoals voedselbanken, bibliotheken, vluchtelingenwerk, ouderenzorg) draaien op vrijwilligers en ouderen spelen daar vaak een belangrijke rol in. Daarmee kan de veranderende demografie een kans zijn. Zo kunnen ouderen inzetbaar zijn voor maatschappelijke functies.

21.000 onderbenutte deeltijders. Dit zijn personen die in deeltijd werken, aangeven meer te willen werken en hiervoor op korte termijn beschikbaar zijn. De helft van het onbenut arbeidspotentieel in Fryslân is onderbenutte deeltijder. Bijna de helft (43%) van de onderbenutte deeltijders in Nederland is jong (15 tot 25 jaar). Het is aannemelijk dat een deel hiervan scholier of student is met een bijbaan. Volgens SEO (2023) willen de onderbenutte deeltijders in Nederland gemiddeld acht uur per week extra werken. Er lijkt dus nog veel ruimte om onderbenutte deeltijders meer in te zetten. Het percentage onderbenutte deeltijders is hoger dan gemiddeld in de horeca, cultuur, sport & recreatie en handel. Dit zijn sectoren waar veel jongeren, zoals middelbare scholieren en studenten, werken. In sectoren als energievoorziening, waterbedrijven & afvalbeheer, financiële dienstverlening en bouw is het aandeel onderbenutte deeltijders relatief laag. Van de 21.000 onderbenutte deeltijders in Fryslân is bijna twee derde vrouw (62%). Vrouwen werken vaker in sectoren waarin meer deeltijd wordt gewerkt, zoals de zorg. Het grootste deel van de onderbenutte deeltijders behaalde middelbaar onderwijs, dus een diploma voor havo/vwo, mbo- 2, 3 of 4 (41%).

12.000 werklozen. Dit zijn personen zonder betaald werk die recent naar werk zochten én daarvoor op korte termijn beschikbaar zijn. Er zijn evenveel mannen als vrouwen werkloos. De meeste werklozen zijn over het algemeen relatief jong. De grootste groep werklozen in Nederland (38%) is 15 tot 25 jaar, gevolgd door de 25- tot 45-jarigen (32%) en 45- tot 75-jarigen (30%).

Andere sectorspecifieke factoren die de komende jaren van invloed zullen zijn op de arbeidsmarkt zijn o.a. de door de vergrijzing toenemende zorgvraag, de vraag naar extra personeel in het kader van werkzaamheden gerelateerd aan de energietransitie en extra personeel als gevolg van het bouwen van extra woningen.

Recent heeft de oorlog in Oekraïne invloed op de economie en hiermee ook op de arbeidsmarkt. Import en exportbelemmeringen, tekorten aan o.a. graan en kunstmest, hoge energie- en brandstofprijzen, hoge inflatie enz. kunnen ook de arbeidsmarkt op termijn gaan beïnvloeden. Denk hierbij ook aan gevluchte Oekraïners die aan het werk willen.

Het is de vraag in hoeverre de komende jaren/decennia aan de vervangingsvraag en uitbreidingsvraag kan worden voldaan. Door de terugloop van het aanbod zal de krapte nog verder toenemen. Het aantal beroepen waaraan niet meer naar voldoening aan de vraag kan worden voldaan zal oplopen en dit kan uiteindelijk voor problemen zorgen. Het kan remmend werken op de economische groei, processen ernstig vertragen en zorgen voor maatschappelijke problemen. Er komt dan ook steeds meer besef om minder traditioneel naar de aanbodkant te kijken. Meer mensen zullen actief moeten worden op de arbeidsmarkt. Omscholing wordt meer een noodzaak dan een kans en er wordt breder gekeken naar skills in het aanbod dan alleen naar de genoten opleiding en werkervaring.

Hierbij kan nog een onderscheid worden gemaakt in cruciale banen en minder cruciale banen. Wanneer is een baan cruciaal? Voor een deel kun je dit objectief vaststellen: dit zijn banen essentieel zijn om de zorg en het dagelijks leven te laten draaien. Artsen, verpleegkundigen, docenten, politieagenten en vuilnisophalers zijn enkele voorbeelden van cruciale beroepen waarover geen twijfel bestaat. Breder bekeken zou je kunnen zeggen dat de werknemers in het OV ook cruciaal zijn, evenals bankmedewerkers en supermarktpersoneel. Zou je de lijst met aangemerkte cruciale beroepen gedurende de corona lockdowns hanteren dan wordt de lijst nog groter. Een ruwe schatting op basis van gegevens in het provinciaal werkgelegenheidsregister geeft aan dat in Fryslân 44% van de provinciale werkgelegenheid in cruciale (sub)sectoren zit. Ook banen met een hoog verdienvermogen zou je wellicht als cruciaal kunnen bestempelen om de economie in stand te houden.